

Innspill til Stortingsmelding om bygningspolitikk

Andrew Holt siv.ark. RIBA MNAL, Architectopia
Oslo, 3. november 2010

Utarbeidelse av en norsk bygningspolitikk er en gylden mulighet til å skape visjoner og målsetninger for en bærekraftig byggebransje i Norge. Det er kun ved å håndtere utfordringer på bransjenivå og på en integrert og helhetlig måte at man kan iverksette de omfattende omstillinger som må til.

Spørsmålet som må stilles er hvor bærekraftig må byggebransjen bli for å unngå irreversibel klimaendring. Det er først når vi har definert problemstillingens omfang at vi kan begynne å velge løsninger. Det er klimaet og miljøet som setter rammene for ansvarlig utvikling. Miljø- og klimautfordringene betyr at arealplanlegging, bygging, drifting og omhandling bør reguleres i større grad enn i dag.

Nybygging

Alle nybygg fører til økt klimabelastning både med hensyn til produksjon av byggematerialer, byggefasen og driftsfasen. Myndigheten har et ansvar for å sette konkrete overordnede mål for hva som kan tillates av klimabelastning fra nybygging og bør regulere både kvalitet og kvantitet av nybygging for å oppnå dette målet. Det er lite hensiktsmessig å stille krav til klimabelastning per kvadratmeter dersom man ikke har kontroll over antall kvadratmeter som bygges. En direkte kobling mellom kvantitet og kvalitet av nybygging vil bidra til utvikling av en bærebansje i Norge.

Rehabilitering

Riving og nybygging, uansett hvor energieffektivt man bygger, vil ha en positiv effekt på et klimagassregnskap først etter flere tiår. For de fleste bygg utgjør produksjon av byggematerialer en stor andel av klima- og miljøbelastningen i et livløpsperspektiv. Gjenbruk og oppgradering av eksisterende bygg sparer klimaet for belastning, spesielt i de nærmeste årene når det er mest kritisk.

Ved rehabilitering av den eksisterende bygningsmassen bør det stilles krav til både økt energieffektivitet og økt arealeffektivitet. En stor del av fremtidens arealbehov bør kunne imøtekommes i den eksisterende bygningsmassen.

Tekniske forskrifter

Tekniske forskrifter bør baseres på en helhetlig livsløpsanalyse av et byggs klimabelastning i bygge-, drifts- og omhandlingsfasen. Å stille krav til både klimabelastning og energieffektivitet vil bidra til valg av gode, langvarige og kosteffektive løsninger. En helhetlig miljøsertifiseringsordning som BREEAM eller Code for Sustainable Homes (CSH) kan fungere som utgangspunkt for utvikling av en type teknisk forskrift som tar for seg et større omfang av byggets totale klimabelastning enn i dagens situasjon. Forskriften bør ikke stenge for innovasjon ved å stille krav til konkrete løsninger.

Kontroll

Det bør utvikles systemer for innhenting og synliggjøring av faktiske resultater av klimagassbelastning, energibruk og inneklimate-kvalitet i bygg. Energimerkeordningen kan bidra til dette ved å oppgi faktiske tall for energieffektivitet og klimagassutslipp. Det bør stilles krav til innhenting av informasjon om faktisk klimabelastning fra oppføring av nybygg, både med hensyn til produksjon av byggematerialer, byggeprosessen samt prosjekteringsfasen.

Søknadsprosess

Bærekraftig tenkning i et byggprosjekt har reell betydning kun dersom det tas med fra første dag. Som første ledd i en søknadsprosess bør myndighetene behandle prosjektets

byggeprogram. Det bør være krav til utarbeidelse av byggeprogram for de aller fleste prosjekter. Byggeprogrammet bør ta for seg blant annet klima- og miljømessige hensyn ved byggherrens ønsker, behov og kravspesifikasjoner. Dette gjelder særlig mål og tiltak for å oppnå god arealeffektivitet. Det bør stilles formell kompetansekrav til utarbeidelse av et byggeprogram.

Ansvarsområde

Klima- og miljørådgivning bør være en ansvarsbelagt rolle i ethvert byggeprosjekt både i prosjekterings- og utførelsesfasen. Dagen BREEAM-assessor kan fungere som utgangspunkt for utvikling av en slik rolle. En BREEAM-assessor bistår designteamet med valg av målsetninger, råd om tiltak, og dokumentert kvalitetssikring gjennom design- og utførelsesprosessen. Sivilarkitekter bør med fordel kunne ta denne rollen dersom de har nødvendig kompetanse. Klima- og miljørådgiveren bør fortrinnsvis følge prosjektet gjennom de første årene i drift (se BREEAM in use).

For å oppfordre til integre designprosesser bør myndighetene stille høyere krav til innhenting av kompetanse fra ulike fagfelt tidligere i designprosessen. Prosjektets kompetansekrav kan med fordel godkjennes av kommunen før oppstart av prosjektering fremfor ved rammetillatelse.

Energi

Det bør vedtas klimagassutslippsfaktorer for strømforbruk. Klimagassfaktoren bør ta hensyn til at Norge er en del av et internasjonalt kraftmarked. Energimerkeordningens glidende skala for klimaeffekt av byggets energiforsyning er ikke tilstrekkelig som verktøy for prosjektering. Klimagassutslipp bør tallfestes.

Krav til kompetanseheving

Alle prosjekterende bør gjennomgå obligatorisk kompetanseheving innen temaet klima og miljø. Det trengs ny kunnskap for å i møtekomme dagens utfordringer. Kursing kan med fordel gjøres tverrfaglig med sivilarkitekter, rådgivende ingeniører, brannkonsulenter, akustiske konsulenter, interiørarkitekter, landskapsarkitekter, osv. Kursing for sivilarkitekter bør ta for seg blant annet arealeffektivitet, innemiljø og komfort, energieffektivitet, byggematerialer, energiforsyning, fornybar energi, integrerte designprosesser, osv.

Virkemidler

Myndighetene bør:

- utarbeide overordnede mål for klimagassreduksjon fra nybygging, innhente faktiske resultater, og regulere kvantitet av nybygging for å oppnå målet.
- øke satsing på oppgradering av eksisterende bygg både med hensyn til energi- og arealeffektivisering.
- videreutvikle tekniske forskrifter til å omfatte klimabelastning fra bygge, drifts- og omhandlingsfase.
- foreta kontroll og synliggjøring av faktisk klimabelastning fra oppføring og drift av bygg.
- godkjenne byggeprogrammet som første ledd i en byggsak med blant annet krav til klima- og miljøkompetanse, valg av arealeffektive løsninger og integrerte designprosesser.
- stille krav til ansvarlig klima- og miljørådgiver ved alle stadier i et byggeprosjekt, og fortrinnsvis i bruk.
- vedta utslippsfaktorer for strømforbruk.
- stille krav til obligatorisk kompetanseheving for prosjekterende.